

III

Glosar româno-istroromân.

La îndemnul și după indicațiile lui A. Viciu, GLAVINA, reîntors în mijlocul compatrioților săi, începe să culegă date și material de limbă, pe care le trimite fostului său profesor. Subt titlul *Dela frații români istriani* s'a publicat în «Unirea» dela Blaj, în 1904, p. 23, 35, 47—48, 57—58, 67—68 și 79 un Glosar româno-istroromân, singurul de acest fel până astăzi.

Gazeta blăjană fiind inaccesibilă celor mai mulți cercetători, reproduc acest material, cu atât mai prețios, cu cât ne vine dela un Istroromân și fiindcă cuprinde unele cuvinte necunoscute sau rar atestate de alții. Reproducerea lui mi s'a părut necesară și pentru că Glosarul acesta fusese tipărit cu nenumărate greșeli și, pe cât se pare, și cu unele modificări făcute la Blaj. Intr'o scrisoare (nedată) Glavina cere lui A. Viciu să-i trimită corecturile «ca să nu se întâmple atâtea greșeli ca în cele publicate în Unirea», iar în alta (din București, Aprilie 1904) el îi recomandă profesorului său «dacă cumva nu înțelegeți destul de bine dialectul nostru, atunci mai bine faceți oarecare românzare». În corespondența pe care d-l Viciu mi-a pus-o la dispoziție se arată câteva greșeli pe care le releviez în note.

Cuvintele reproduse mai sus arată că materialul de limbă dat de Glavina nu poate fi utilizat decât în mod critic. Tendințele de «românzare» și influența inconștientă a limbii dacoromâne, fac ca tot ce ne-a comunicat Glavina să se însirue în seria acelor lucrări—cunoscute în de ajuns din literatura aromânească — care au fost scrise cu cele mai frumoase intențiuni, dar care, din punct de vedere filologic, trebuie primite cu rezerva cuvenită. Ele au însă o importanță deosebită din punct de vedere lingvistic, căci ne permit, urmărind influențele dacoromâne asupra unui Istroromân, să vedem care fenomene anume înrăuresc cu deosebire graiul în cazuri de bilinguitate și unde se produce mai întâiu nesiguranța în rostirea sau în construcțiile graiului părintesc. De aceea voiu insistă la acest loc ceva mai pe larg asupra dacoromânilor lui Glavina.

El scrie *kal*, *iel*, *gol*, *vicel*, *mñjel* în loc de *că*, *ie*, *go*, *vițé*, *mñe* (cu *l* final amuțit); tot astfel, alături de forme adevărate, fără *l* final, el are adesea articolul masculin *-ul*: *paizul*, *merul*, *prevtul* (și *preotul*), *guvernul*, *lucrul*, *plugul*, *pamintul*, *cerul*, *vicelul*, *lapisul*, *bovul* *traze* *vozul* *ku firul*;

alături de genetivele și dativale adevărate, construite cu *lu*, el scrie adesea *lui*: *lui fratele meŭ*, *lui vake*, *lui Domnu*, *lui kalu*, *lui sorecu*, *lui bovu*, odată chiar *korona Avstriei*;

întrebuințează prepoziția *pe* înaintea complementelor nume de ființe: *pe fratele*, *pe maja*, *pe fecori*;

formează persoana a treia dela pluralul prezentului indicativ al verbelor de conjugarea I în *-ă* (*-é, -e*) în loc de (*-u*): toc lukră, breći cari latră, omiri se roge, omiri sape, muljerile spélé, profesori invece pe fecori (alături de înmec); alături de formele adevărate în *-é* (scris *-é și -e*), îi scapă destul de des dacoromânisme în *-este* la persoana a treia a indicativului prezent singular dela verbele în *-esc*: meljubeste pe mire, potkoveste, iel se misleste;

persoana întâia dela plural se termină de obicei în *-n*; găsim totuși forme ca *n k a c a m*, *m ă n k a m*, *m e r e m*; dela verbul *ave* întâlnim formele *a m și a n*;

pronumele relativ «care» apare subt forma nearticulată: *io l j u b e s c p e o f e t i c ă c a r e . . .*, *b r e c i c a r i l a t r ă*, *c a r i g a n e s k*; în loc de *é* întâlnim *a* după labiale: *f a t a*, *n e v a s t a*, *v a r g ă*, *v a r s ă* (= *v e r z e*);

în loc de *l'* întâlnim *î* în *p u i*, și *t r i f o i*; acesta din urmă — suspect — e dat alături de *d i t e l i n ă*; și forma *k u i b* în loc de *c u l' b* este suspectă;

alături de *l j e p u r u*, *s o r e c u*, întâlnim și formele dacoromânizate *l j e p u r e*, *s o a r e c e*;

subt influența grafiei dacoromâne, el scrie *-î* final: *a k u r i*, *b r e c i*, *b a t u n i*, *f r a c i* (alături de *f r a c*), *f r a z i* (alături de *f r a z*), *s o l d a c i*, etc., alături de forme adevărate ca *a s t e z*, *b u r* (plural), *d é - m*;

alte dacoromânisme — dintre care unele par a fi simple greșeli de condeiu sau de tipar — sânt: *m e u* (*m e ũ*) în loc de *m e v*; — *g u n o i*, alături de adevăratul *g n o j*; — preotul (alături de *p r e v t u l*, *p e v t u*); — *v e n i t* alături de *v e r i*; — *d a u*, *b e u* = *d ă v u*, *b e v u*; — *d ó r e* (cetește *d o a r e*) = *d o r e*; — *m j a* și *m i a* = *m ă n a*; — *e u m e ă r d*, el se ă r d e = *i o . . . , i e . . .*; — *i e s t e* = *i e*; — *n o i b e m* = *b e i é n*; — *d e a* = *d ă i e*; — *s e p t e* în loc de *s ă p t e* (pe la Blaj se rostește *ș e p t e* și se scrie *ș e p t e*); — *p e u s k a t* și *p e a p ă* în loc de *p r e . . .*; — *d e 8 a n i* în loc de *ă n*; — *A n d r e i u*, *f r u c t*, sânt dacoromânisme patente; — *h a r t a c a a b a* «hârtia cea albă» e o construcție dacoromânească;

interesante sânt următoarele cazuri: dacoromânescul 'otravă' se traduce bine cu *o t r o v*, dar în exemplu urmează: *s e o t r a v e s k k u o t r a v ă*; — lui «izvorăște» îi corespunde istroromânește *z v i r e*, precum aflăm în exemplul dat: *a p a z v i r é a d i n p a m i n t*; totuși Glavina dă corespondentul *z v o r e a*; — în loc de *s p e l ă* (cf. *s p é l é*) el scrie *s p a l a*, care nu-i decât o istroromânizare a lui *s p ă l ă* al nostru (după modele ca *f ă c u t* = *f a c ú t*), întocmai precum *m e r z e* — alături de *m e r e* — pare a fi o istroromânizare a lui *m e r g e* al nostru (după modele ca *s p a r g e* = *s p ă r z e*); de aceea, dacă alături de *p e m i n t* întâlnim *p a m i n t* (și chiar *p ă m i n t u*), îl vom considera mai de grabă ca o istroromânizare din *p ă m ă n t u l* dacoromân decât ca o formă existentă (deși posibilă); tot ca o istroromânizare a lui *a t ă t a*

(după modele ca *afară* = fâre) îl consider pe tîta, neatestat aiurea.

Uneori e greu a spune dacă formele date de Glavina sînt veritabile sau sînt dacoromânisme. Astfel pluralele articulate *koleturile*, *snopurile*, *muljerile* trebuie, probabil, îndreptate în *coleturile*, *snopurile*, *muljerle*. — În loc de *instrument* și *turn* am așteptă *instrumenăt* și *turăn*. — În loc de *mut* am așteptă *mutast*. — Pluralul feminin *lung* e dat și de *Ive*, încât nu trebuie să-l corectăm în *lunz* (= *lunž*, atestat de alții), dar *large* în înțelesul de «largi» (nu de «departe») are nevoie de confirmare. — *nvărté* «învârtește» e dat și de *Maiorescu*, dar *kroat* (în loc de *hrvât*?) și mai ales *timp* în loc de *vrême* e suspect. — Cred că și *lelică* (= *lelițe*) e dacoromânism.

Interesant e a urmări și influența dialectului istroromân asupra limbii dacoromâne întrebuițată de Glavina. În privința aceasta vom găsi multe exemple în bucățile următoare, astfel în echivalentele românești din «Glosarul» din *Jeiăni* (relevate în note) și mai ales în traducerea dacoromână dată de el la textele istroromâne. La acest loc notăm numai confuzia pe care o face la cuvântul *lăcat* (= *lăcăt*), căruia îi atribuie înțelesul de «cot» al cuvântului istroromân *lăcăt*.

Trecând la transcrierea lui Glavina, trebuie să spunem că aceasta e plină de neconsecvențe și echivocuri (datorite de sigur și tipografului), iar deslușirile din fruntea Glosarului nu sînt destul de clare.

Ca și în alte lucrări (vezi mai departe), Glavina distinge între *ă* și *â*, însă nu în mod consecvent. Astfel el scrie: *kărpă* dar *kărpî*, *spărtă* și *spărtă*, *băcvă* și *băcvă*, *âns* și *âns*, *ărpa* și *ârpi*, *kănd* și *kînd* (tipărit și *kind*), *lăre* și *lăra*, *plânze* și *plăng*, *vărti* și *vărte*, *mărânkă* și *mărânkă*, *ăi* și *îi* etc. Prepoziția *ăno* scrie deobicei *in*. Uneori — la 1904 se scria încă în ortografia noastră și *ě* — întrebuițează și semnul *ě* pentru *ă*: *brěv*, *grěv* (și *grăv*), *sěrk* (și *sărk*).

Sunetul *ă* se redă prin *a*.

Pentru *ę* avem diferite semne; mai rar e transcris prin *ea* și *éa*: *sviréa*; intenția lui Glavina eră a-l redă prin *é* (și în poziție neaccentuată), care în ortografia română pe care o învățase la Blaj aveă valoarea diftongului *ea*: *buré*, *boské*, *friké*, *gljacé*, *gré*, *kuheité*, *musaté*, *porté*, *spélé*, *stalé*, *vaké* etc. Adesea însă el scrie *e*: *de* (alături de *dé*), *kresta* (alături de *krésta*), *măgle* (alături de *măglé*), *muljere* (alături de *muljére*), *piaze* (alături de *piazé*), *verde* (alături de *vérdé*), apoi: *muljera*, *cude*, *fete*, *bureapé*, *kamesa*, *spărta plire*, *akase*, *zece*, *abe*, *inke*, *mikice*, *mărânke*, *cesta nopte*, etc. În toate aceste cazuri *e* e scris greșit în loc de *é* (= *ę*). Numai la verbele în *-eți*, grafia *-ei* corespunde, precum reiese din observarea expresă a lui Glavina (cf. mai jos, notele 150 și 154) rostirei din Berdo; inconsecvențele nu lipsesc însă, d. ex. *zekopéi* dar *zekopeit*, *probirei* și

pobiréi, svikéi și svikei, stimeit și stiméit, presentéi și presentéi, etc. In baserikă (consecvent) pare că avem de fapt rostirea *e* (II § 35), iar invers, rostirea *ę* e sigură în *rév* și, poate, în *grév* (cf. II § 29). În tendința sa dacoromanizatoare, Gl. redă adesea pe *-ę* final prin *-ă*: *pravică*, *bocă* (și *boce*), *kurată*, *deblă*, *krelută*, *séră*, *acă*, *barkă*, *bată*, *biră*, *baserikă*, *brazdă*, *tikvă* (și *tikvé*), *britvă*, *bacvă*, *baretă*, *kamizolă*, *ciafă*, *mikă*, *spărtă*, *zokă*, *mărânkă*, *reslégă*, *trekă*, etc., deși într'o scrisoare către A. Viciu (din Septemvrie 1905) el scrie «*ă* la finea cuvintelor totdeauna se aude ca *é(ea)*». Uneori avem și *gréd* (în loc de *vred*); forma *té* «ceaiu» e o istoromânizare a lui *te* (ardelenism). Dacă alături de *vaké* întâlnim lui (= *lu*) *vake*, aceasta corespunde într'adevăr rostirii (II § 122). Glavina însuși nu avea o idee clară asupra valorii lui *ę* istoromân precum reiese din următorul pasaj dintr'o scrisoare adresată la 14 Sept. 1904 lui A. Viciu: «Deosebirea între *é* și *ea* este foarte puțin. Dar cu toate acestea, în dialectele istoromâne se observă diferența destul de mare... d. ex. *bliskea*, nu-i tot aceea ce ar fi *bliské*, pentru că în cuvântul *bliskea* se aude destul de bine acel *a* din urmă...; *morea* 'trebuie' nu s'ar putea scrie *moré*..., tot așa purtea, *portea* etc. Iar *é* nu se poate scrie cu *ea* pentru că *é* al meu este egal la *é* rom. [= *ea* accentuat în vechea ortografie, rostit prin părțile Blajului *ę*], d. ex. *lukr é*, iar nu *lukrea*, *kuh é*, iar nu *kuhea* etc. E posibil ca oarecare cuvânt să aibă și greșală...».

Transcrierea lui *č* și *ț* îi face lui Gl. cea mai mare greutate, el fiind dintr'o regiune, în care aceste două sunete — ca și *s* și *ș*, *z* și *ž* — se confundă. Într'o scrisoare către A. Viciu, din Aprilie 1905, Glavina scrie: «Este adevărat întru câtva că *ce* și *ț* se confundă puțin, din cauza limbei slave, care, precum se știe, a influențat foarte mult asupra dialectului nostru. Dar cu toate acestea, dacă e omul cu băgare de seamă și de omul întrebă de mai multe ori, cum trebuie, *č* sau *ț*, de sigur va obține rezultatul dorit și favorabil limbii românești. Tot așa e și cu afacerea lui *s* și *ș*. Eu, într'adevăr, vă spun drept, am fost foarte încurcat și influențat [în ortografie] de limbile croată, slavă, sârbă, bulgară și maghiară, încât aproape n'am fost în stare să fac deosebire între *c* și *ț*, *ș* și *s*, *j* și *z* etc. Acum, mulțumită Bucureștiului, par'că nu mai există vâlul acel negru înaintea ochilor mei în privința ortografiei române». În face și subțire el aude același sunet, pe care îl redă, după model croat, prin *c* (= *ț*) și nu numai înainte de *e*, *i*, ci și înainte de consonante, de vocalele *ă*, *o*, *u* și de zero. Vom avea deci, să cetim *ț* în toate cuvintele următoare: *acă*, *anca*, *băcva*, *biev i*, *bocă*, *breci*, *c* (= *îți*), *ca*, *cace*, *casta*, *casti*, *catezi*, *cel*, *céle*, *celice*, *cerși*, *cerușe*, *cest(a)*, *césta*, *ciafă*, *cimiter*, *cira*, *cire*, *cude*, *cudesc*, *cuke*, *cukor*, *dinci*, *duce*, *duljce*, *face*, *fecor*, *fetică*, *fraci*, *gljaca*, *gnoienică*,

înmeç, invece (= nvețe), io-c dau, kanconeta, kucitu, lastavica, lancun, lelică, macka, naranca, 'nkaca, oblacno, oc, ocisti, placă, picor, pravică, puc, puric, ruci, seminca, skafunice, skerc, skercéi, soldaci, sorecu, subcire, sulacéi, Susnjevica, taca, toc, udica, vicel, etc. Supărător este numai că, deși rar, semnul *c* are și valoare de *k* (transcris de obicei prin *k*): *advocatu* (alături de *advokatu*), *brec* (care trebuie cetit uneori *bre k*, iar alteori *bret*), *capu* (alături de *kapu*), *codru* (și *ko-dru*), *cu, fac, kontrakt* (și *kontrakt*), *lucrul, pipesc, trecut*. Odată el întrebunțează chiar pe ț al nostru: *toți* (alături de *to c*); mai rar găsim transcrierea cu *č* croat: *a n č a* (alături de *a n c a*), *č ia, č u de* (alături de *c u de*), *klju č, o č* (alături de *o c*). Lucrul se complică și mai mult prin faptul că sunetul *č* îl redă uneori prin *c* (explicat ca «*ty* unguresc»): *bu č ile, č aro, ma č e* «pată» — altădată prin *cé*: *cé aro*, — altădată prin *č*: *bu č ile, č aro, cepi č, klopoti č, ve č*, — mai adesea prin *c*: *bătic, beutic* (cetește *bevuti č*), *gărlicu, kokotic, lakatic, mikic*. Îndoiială cum trebuie cetit *c* există la două cuvinte neatestat de alți autori: *hardaca* «perie (de lustruit ghetele)» și *cavli* «cuie»; cred că în amândouă cazurile avem a face cu un ț din *č*, întâiu cuvânt fiind înrudit cu germ. *Kardätsche*, iar al doilea fiind serbo-croatul *čavao* (*čavla*) «cuiu».

La celelalte sunete avem transcriere aproape consecventă: *lj* redă pe *l'* (numai odată întâlnim *volie* alături de *volje*), *nj* pe *ñ* de ex. *munjit* = *muñit* (numai *ani* trebuie cetit *âñ* și *mj* ca *mñ*; odată găsim scrierea *anjel* alături de *anjel* = *âñel*), *ge* este *g(h) + e* (d. ex. *bragesi*), *i* e redat de obicei prin *ï*, mai rar prin *i + voc.*, dar avem și transcrierea *j* (*maia* și *maja*), iar pe *je* «el» îl găsim redat odată prin *e*; *z* are valoare de *z* (s fonice): *fazol, fraz, zut, stanză* «potecă», numai în *varsă* (= *vrz e*), *pais* (alături de *paiz*) și *skusei* (= *scuz e*) e redat prin *s*.

Inconsecvențele nu lipsesc nici la forma unor cuvinte. Astfel: *prévisé* și *previsé*; *casta* și *césta*; *ditelină* și *detilină*; *brăgesî* și *bragesî*; *race* și *rece*; *vêrh* și *verhu*; *zegresi* și *zegrisé*; *petroljo* și *petrolja*.

În reproducerea ce urmează a Glosarului am restabilit ordinea alfabetică neobservată cu rigoare în original și am îndreptat câteva greșeli de tipar, utilizând corespondența lui Glavina către A. Viciu. De altfel, în note se arată aceste îndreptări:

A

(p. 23) *abandonă* = *abandonéit*: *muljera l'a abandonéit*
ac = *ak*, pl. *akurî*: *io am kumperat astez cude akurî*
acel = *cel*
acèle = *céle, céle fete*

acest = cest: cest om nu ie bur, zato ke je roisu
 acolo = kolō: kolō s-a dus el în osterie
 acoperământul unei căsi acoperită cu slamă ¹⁾ = strihă
 acoperi = koperi: astez voi coperi casa mé
 adâncătură în pământ: skulje, skulie ²⁾
 adevăr = pravică: io am avut pravică, nu tu!
 adevărat = pravo: tu ari pravo
 aduce aminte = pameti, rikordéi: rikordé-te de mire
 adună = pobiréi, pobirei ³⁾
 adunătură = kup, pl. -purî: noi aven⁴⁾ mare kup de kumpir
 advocat = advokat: csatezi ⁵⁾ va fi advocatu meu N. N.
 aer = arie: aria de la ⁶⁾ Susnjevica e curată
 afară = faré: âmné faré 'du-te afară'
 aicea = anča, oč, čia ⁷⁾: viro oc, sté anca, duce anca pâre și vir
 ajută = zuta: 'c va zuta Domnu 'ți va ajută Dumnezeu'.
 alaltăieri: catezi: catezi va veri cace kasé
 alb = ab: io-s mai ab nego tu
 albine = celice: anu cesta are cude celice
 alt = at: pl. aljcs: at om, cela ⁸⁾ e un at om; cesta e ur at brek de
 manče ⁹⁾ 'acesta este un câne alt[ul] de[cât cel de] înainte'; astez av
 mers (sau: s-av dus) aljcs omir la Fiume ¹⁰⁾
 amar = zuk, zuko
 an = an: anu cesta a fost bur an
 apă = apa: apa de la ¹¹⁾ noi e bure apă
 apără = apara: io aper ¹¹⁾ pe fratele meu
 aproape = prope
 apus = zveidit: sorele a zveidit
 ară = ara
 arătă = arata
 arbore = deblă: debla césta je mai mare nego ca ata
 arde = arde
 aripă = krelută
 armă = arma

¹⁾ *istoromânism*: slâme = paie.

²⁾ *cred că numai skul'e e exact.*

³⁾ *cu observarea: se curat și ascuțit.*

⁴⁾ *probabil rău cetit de tipograf în loc de aren, precum se dă de repețite ori.*

⁵⁾ *astfel corectează Glavina în scrisoarea adresată lui A. Viciu greșala de tipar cater; țărezi = poimâne (= cealaltă zi).*

⁶⁾ *am așteptă: dila.*

⁷⁾ *cu observarea: č croat.*

⁸⁾ *tip. cele.*

⁹⁾ *tip. mancé.*

¹⁰⁾ *astfel corectează Glavina însuși exemplul tipărit greșit: este z av mer dus aljo omir Fiume; în loc de Fiume am așteptă Rika.*

¹¹⁾ *în manuscris va fi fost apă: Glavina scrie și arăta etc.: am așteptă âpar(u): cf. nota 32.*

aruncă = hiti
 asară = séră
 ascunde = skunde
 asin = asir: asiru cesta are mare koda
 astăzi = astez
 aștept = stept
 asudă = spoti, poti
 asudătură = pot
 ață = acă
 atât = tâta ¹²⁾
 avarițios = lakom
 avut = bogat

B

baie = banj
 balsamă = balsama ¹³⁾, balsaméi
 bani: pinez, soldi
 barbă = barba
 bărbatul meu: omu mev
 barcă = barkă ¹⁴⁾
 băutură = beutic
 baza la o casă — fundamenăt
 bea = bé
 beat = bét, opit ¹⁵⁾
 bere = biră
 biserică = baserikă
 bolnav = bolân
 bostani = cuke
 brâu = brév
 brazdă = brazdă
 briceag = britvă
 brumă = mraz
 bumbi ¹⁶⁾ = batuni
 butoiu = băcvă
 buzunar = zep

C

(p. 35) căciulă = baretă
 cal = kal, pl. kalj

¹²⁾ poate dacoromânism istororomânizat (prin așeraza lui a inițial), sau influență din partea ital. tanto. Nu-l găsim atestat de alții.

¹³⁾ formă dacoromână.

¹⁴⁾ urmează cuvântul istoror. bată [= baltă] explicat prin: un loc unde curge în continuu apă de gnoj [= gunoii], iar apa aceasta se numește gnoienică.

¹⁵⁾ urmează cuvântul istoror. bedră = femurul piciorului.

¹⁶⁾ = nasturi.

călcâiu = peta
 cald = cad
 calfă = garzon
 cămașa = kemesa
 când = kând
 câne = brec¹⁷⁾
 cântă = kanta¹⁸⁾
 cap = kap
 căpitan = kapitan
 căput = kamizolă
 car = voz
 cărciumă = osteria
 carne = karne
 cărpa = kârpa
 cărpi = kârpi
 carte = libăr
 casă = kasa
 cât = kât
 câte ori = kâte vote
 căută = cerși
 caut pe mama = cavt pe maia
 cazarmă = kasarma^{18 a)}
 ceaiu = te: noi bem saké séré té
 cenușă = cerușe
 cer = cer
 cerc = kolumbar
 cercei = urekine¹⁹⁾
 certă = sfădi²⁰⁾, svadi
 cheic = ključ
 cheltui = spendéi
 chemă = kljema
 cîafă = cîafă
 cimiter = cimiter, grob
 cină = cira
 cine = cire
 cioban = pastir
 cioc = kljun
 ciocan = băt, diminutiv bătîc
 ciorapi = strinfi²¹⁾, bicvi

¹⁷⁾ citește brek!

¹⁸⁾ greșală de tipar pentru kânta.

^{18a)} Dacoromânism (ardelenism). Citește kazarma.

¹⁹⁾ Glavina adaugă: de la urekije.

²⁰⁾ dacoromânism.

²¹⁾ cred că strinfi (= germ. Strümpfle, ung. strimfli) e cuvântul dacoromânesc auzit la Blaj pentru 'ciorapi'.

ciorapi de lână = skafunice
 clădi = kladi
 claie = kopa
 clopot = klopot, dim. klopotiĉ: oile porté la noi clopote
 cloșcă ²²⁾ = kocka
 coadă = koda, pl. art. -dele: lĵepuru are mikă kodă
 coaja ²³⁾ ce se face pe o tăietură a corpului = krastă
 coastele = kostele: kostele lui fratele meu îs prekinite
 cocoș ²⁴⁾ = kokot, dim. kokotic, pl. kōkoci
 contract = kontrakt: cace mev veĉ a fakut kontrakt
 copt = kopt, fem. [pl.] -te: merele îs veĉ kopte
 corn = korn: kornu de kapre ie mare
 coroană = korona: korona Avstriei je musatė
 coșarcă ²⁵⁾ = spărtă, pl. art. -tele: spărta plĵire de smokir ²⁶⁾
 cosi = kosi: anu cesta noi am kosit ĉude fir
 cotul mâinii = kuvată ²⁷⁾: kuvatu mev are mare os
 covertă = koperta: koperta de vapor se spélé saka zi
 creastă = krésta: krésta lu kokotu ie roise
 credință = véra: véra nostra ie ca mai bure
 creieri = mozljan: mozljani de oie îs bur
 crește = kréste: omu tirar kréste vred (= iute)
 cruce = kriz: noi avem ⁴⁾ akase ur kriz betar ²⁸⁾
 crunpene ²⁹⁾ = kumpir: noi mankam ³⁰⁾ cude kumpir
 cucuruz = trukinje: anu cesta a fost crude trukinje
 cufăr = kufer ³¹⁾, baul: eu voiu kumpera ³²⁾ ur baul
 cugetă = misli: fratele mev misle kude ³³⁾
 cuglă ³⁴⁾ = buĉe: fecori la noi se zokă ku buĉile
 cuib = kuib (de pasere) ³⁵⁾: la noi îs ĉude kuibur
 cuie = cavli: la noi se vinde ³⁶⁾ ĉude cavli
 cumpăra = kumpăra: eu am kumperat ³²⁾ o uré
 cunoaște = kunoste
 curat = kurat: mie-m piéze ³⁷⁾ kurat

²²⁾ tip. cloșcă.

²³⁾ tip. cōra.

²⁴⁾ tip. cocos.

²⁵⁾ tip. cosarcă.

²⁶⁾ *probabil dacoromânism istroromânizat: am așteptă smokvi.*

²⁷⁾ tip. greșit în loc de kuvată.

²⁸⁾ citește betăr.

²⁹⁾ = cartof.

³⁰⁾ recte: munkân s. mănkan.

³¹⁾ dacoromânism?

³²⁾ *tipărit greșit în loc de kumpăra (corect kumpară), cf. nota II.*

³³⁾ *greșală de tipar în loc de cude (= țudę).*

³⁴⁾ = popică.

³⁵⁾ *cred că kuib în loc de kuib e dacoromânism; cuvintele din parentezul următor sânt lot dacoromânești.*

³⁶⁾ dacoromânism pentru: vindu.

³⁷⁾ *probabil, greșala de tipar, în loc de piázé (= place).*

curăți = ocisti ³⁸⁾: postolele lui fratele mev îs ocistite ³⁹⁾
 curcan = puric: saki ⁴⁰⁾ om are la noi purici
 curechiu = kapuz: la noi omiri mârănkă cude kapuz
 curge = târli: apa târlé ⁴¹⁾ musat în boské ⁴²⁾
 cutezà = kuteza: omiri av kutezat fura
 cuțit = kucit: ku kucitu se talje porku

D

da = da: dé-m pâre
 deal = brig
 de-asupra = vârde, vârhd-de
 deget = zazet
 dejunà = rŭci
 de mine = de mire
 deslega: reslegă: reslégă
 desperat = desperat ⁴³⁾
 destin = destin
 dimineata = dimiréta ⁴⁴⁾: bura dimiréță ⁴⁵⁾
 din = đin
 dint[î] = dinci: dinci melj âs mai aljb nego telj
 direge = opravi, popravi: am opravit lukru
 doare = dore: me dore capu
 dobă = bubănj
 doctor = dotor
 doliu = zalost
 domnul casii = gospodar
 dop = cep, đim. cepič
 dop mai mare = kalkun: kalkun de la ⁶⁾ bâcvă
 dormi = durmi: cesta nopte am durmit čaro bire
 drac = draku ⁴⁶⁾: fi-ré draku în tire
 duce: duce: io m-am dus la baserikă
 dulce = duljce: viru cesta îi duljce kași mljara ⁴⁷⁾
 Dumnezeu = Domnu ⁴⁸⁾

³⁸⁾ *tipărit greșit*: acisti.

³⁹⁾ *tipărit greșit* kurate (ocisitté): *evident că kurate e cuvântul dacoromân care explică pe ocistite.*

⁴⁰⁾ *explicat prin*: tot.

⁴¹⁾ *tip. greșit*: târlé apa kurge.

⁴²⁾ *explicat prin*: pădure.

⁴³⁾ *neologism format dacoromânește*; am așteptă: disperéit.

⁴⁴⁾ *tipărit* dimineata, care-i cuvântul dacoromânesc.

⁴⁵⁾ *tip.* dimiréță.

⁴⁶⁾ *tip.* drakui.

⁴⁷⁾ *explicat prin*: mierca.

⁴⁸⁾ *urmează*: articulat Domnul, ceea ce e un dacoromânism.

E

econom = agricultor ⁴⁹⁾
 elemozină = lemozină: astez am dat în baserikă lemozină
 epistolă = list: astez am primit din Fiume ¹⁰⁾ ur ⁵⁰⁾ list
 etate = dobă: el are o dobă de zece an

F

(pag. 47) face = face: io am fakut astez ur musat băț
 făină = fariră: farira de grāv je mai abe nego de sērک
 fân = fir: anu cesta firu je mai mare nego anu trecut
 farfurie = piat
 fată = feta, fata, fetica, fatina ⁵¹⁾: césta fetică je musaté
 fereastră = oknă: okna césta je resbită ^{51 a)}
 fierbe = kuhei: kuheité-i cira?
 fini = fini: am finit lukru mev
 flămând = hlamund: io-s hlamund
 floare = roza césta je čaro musaté
 fluieră = svikéi: io stivu mai musat svikei nego tu
 foale ⁵²⁾ = trbuh: me dore čaro trbuhu ⁵³⁾
 foalele ⁵⁴⁾ degetului = folele lu zazu
 foarfece = skare: io am kumperat ⁵²⁾ din Fiume ¹⁰⁾ skare
 foc = fok: în ⁵⁶⁾ paizul nostru astez a fost mare fok
 frăgar ⁵⁶⁾ = murgvă: am mǎnkat murgvi
 fragi = fraz: am aflat astez cude frazi
 frate = frate: io am patru frací inke ⁵⁷⁾
 frică = frika: iel are friké nopté se trekă ⁵⁸⁾ pe la cimiter
 frig = race: iarna casta va fi race
 frumos = musat: fetica casta je čaro musaté
 frunte = frunte: frunta ⁵⁹⁾ lui ie mikice
 frunză = frunza: porku rada ⁶⁰⁾ mǎrǎnke frunze
 frunză de laură = lavrikă

¹⁰⁾ dacorománism.

⁵⁰⁾ tip. nr.

⁵¹⁾ recte: fěta, tot astfel fětica (= fětița), fětina; dacorománism: fata.

^{51 a)} citește: rezbite.

⁵²⁾ = pǎntece.

⁵³⁾ urmează: fólele [= cimpoi] = un instrument cu care se sfíră [= cântă] cântece de joc la Románii din Istria acél instrument e din piele de oaie. cf. Bartók P. 46.

⁵⁴⁾ = buricul?

⁵⁵⁾ tip. in.

⁵⁶⁾ = dud, recte: dudă.

⁵⁷⁾ în parentez, tradus prin încă.

⁵⁸⁾ tipărit neclar, ar putea fi: trékă.

⁵⁹⁾ tipărit frunt.

⁶⁰⁾ tradus, în parentez, prin bună voce = bucuros.

frupt ⁶¹⁾ = frukt: merul nostru anu cesta a avut musat ⁶²⁾ frukte
 fulgeră = mige: casta nopte a căro ⁶³⁾ migéit
 fuma = pipei: eu nu pipesk; fratele mev pipé
 fumă hornu[1] = dimé dimnjaku ⁶⁴⁾
 fura = fura: ieri mja furat o vaké din stalé ⁶⁵⁾
 fura pe nesimțite = okini: Maricina ⁶⁶⁾ mia okinit kucitu
 furca de fier = furka: noi aven ⁶⁷⁾ sapte furke de fljer ⁶⁷⁾
 furcuță ⁶⁸⁾ = pirun: pirunu cesta ie căro musat
 fusaică ⁶⁹⁾ = fazol: anu cesta avem zalic fazol

G

găină = galjiră: mai buré ie astez galjira nego mâre kokotu
 galbin = zut: meru cesta ⁷⁰⁾ ie zut ca și maranca
 gard = gard: gardu nostru ie mare ur metru
 gândi = misli: iel se misleste prévisé ⁷¹⁾
 gât = gutu: gutu ⁷²⁾ lui frate mev ie căro subcire
 găurit = probit: noi am probit astez o mare árpe ⁷³⁾
 găvălia ⁷⁴⁾ capului = tikvā: iel are mare tikvé
 genunchiu = zerunklju: me dore zerunklju
 ghiată ⁷⁵⁾ = gljaca: la noi ie zalik ⁷⁶⁾ gljacé
 gingaș = delikat: fratele mev ie căro ⁷⁷⁾ delikat

⁶¹⁾ = fruct.

⁶²⁾ *probabil greșală, pentru musate, sau musat frukt, căci adjective întrebuințate ca adverbe în forma masculină nu sânt obișnuite în istroromânește.*

⁶³⁾ tip. écaco.

⁶⁴⁾ tip. dimujaku.

⁶⁵⁾ tradus, în parentez, prin grajd.

⁶⁶⁾ tradus, în parentez, prin Maria.

⁶⁷⁾ Pentru furca de tors, se dă, la începutul literii F următoarea terminologie:

b â t u furcii, care de ordinar [= de obicei] este de lemn;

g â r l i c u, care de asemenea este de lemn și care are ornament[ε];

b o t a sau cărpa care învălește lâna ca să nu cadă jos;

c o r d e l a cu care se leagă bota ca să nu cadă bota de pe lâna;

f u s u l, care este făcut ca să se învârtească lâna;

c r u m p e n e l e [k r u m p i r u] împlântat în fus ca să meargă mai ușor;

toată lâna ce se află în botă și în cordelă, la olaltă, formează așa numitul «caer»

sau, scris în limba istroromână «k a e r».

⁶⁸⁾ tip. fêrcuță (rostirea fârcuță se aude des prin Ardeal).

⁶⁹⁾ = fasole.

⁷⁰⁾ tip. sesta.

⁷¹⁾ tradus, în parenteze, prin prea mult.

⁷²⁾ tip. gutn.

⁷³⁾ tradus, în parenteze, prin piatră.

⁷⁴⁾ = scășărlia.

⁷⁵⁾ tip. ghiată.

⁷⁶⁾ tradus, în parentez, prin puțin

⁷⁷⁾ tip. căre.

glajă ⁷⁸⁾ = bocă: eu am o boce de cinci litre ⁷⁹⁾
 glumă = skerc
 glumi = skercéi, sulacéi: fratele mev skercé cude ku fetele ⁸⁰⁾
 gol = gol: iel are kapu gol ka și sorecu
 grădină = iardin: noi aven ⁴⁾ musat iardin
 grajd = dvor: noi aren cude oi în ⁸¹⁾ dvor
 gras = gras: omu gras ie sār
 grâu = grāv: pâra de grāv ie čaro buré
 greblă = grablji: la noi firu pobiresk cu grabljile
 greși ⁸²⁾ = falí: preotul nostru a falit kând ⁸³⁾ n'a lasat la noi skola
 greu: grév: sarcina ⁸⁴⁾ de lémne ie gré
 griji = veglja: fratele mev vegljé oile nostre
 groapă = gropa: la noi se aflé čude grope în ⁸¹⁾ kodru
 groapă mai mare = skulje
 guler = kolet: koleturile îs tote abe
 gunoiu = gunoi: gunoi je bur în ⁸¹⁾ pemint
 gură = gura: gura lui vake ie mare
 gusta = gusta: io am gustat viru nostru negru
 guvern = guvern: guvernul nostru ie la Wiéna

H

halop ⁸⁵⁾ = galop ⁸⁶⁾: kalu ⁸⁷⁾ mére în ⁸¹⁾ galop
 hârtie = hartă: harta ca aba ie bure za píséi
 heftică ⁸⁸⁾ = ietikă, consumando
 horn = dimnjak: dimnjaku ⁸⁹⁾ nostru ie nov
 hoț = tat: cesta nopte tatu ⁹⁰⁾ a furat do oi

I

iarbă = iarba: iarba je verde
 iarnă = iarnă
 icoană = propelje: propelja lui Domnu
 iepure = ljepure: ljepuru ku ureklji mari
 ieri = ieri: ieri am mâncat galjiră

⁷⁸⁾ = sticlă.

⁷⁹⁾ pare dacoromânism: la Nanu; litru, din Feidni.

⁸⁰⁾ exemplul e tipărit după cuvântul precedent.

⁸¹⁾ tip. in.

⁸²⁾ tip. gresi.

⁸³⁾ tip. kind.

⁸⁴⁾ poate: sarcina, cuvântul fiind rău tipărit.

⁸⁵⁾ = galop.

⁸⁶⁾ tipărit de două ori.

⁸⁷⁾ tip. kaln.

⁸⁸⁾ = oftică.

⁸⁹⁾ tip. dimnjak.

⁹⁰⁾ tip. tatn.

- ieși = iesi; preotul a iesit din baserikă
 împărți = resparti
 împleți = pleti: io stivu pleti spagu
 în ⁸¹⁾ = în ⁸¹⁾: în ⁸¹⁾ Susnjevica ⁹¹⁾ 's cude rumeri ⁹²⁾ cari ganesc
 limba rumeră
 înainte = manće ⁹³⁾
 înalt = visok: noi aven ⁴⁾ o kasé visoké
 încă = inke: noi aven ⁴⁾ case inke cude vir negru
 încălță = 'nkaca: iarna ne 'nkacam bire
 începe = posni: noi am posnit lucrul
 încet = pomalo: omu betâr âmné pomalo
 închide = înkljide ⁹⁴⁾: pinezi se înkljid ⁹⁵⁾ în ⁸¹⁾ kasé
 închis = înkljis ⁹⁶⁾
 îndărăt = nazat
 îndată = subito
 industrie = industrie
 înger = angjel: tot omu are anjelu sev
 inimă = irima: omu ku irima săré ie sār
 înlăuntru = nuntru
 înmormântă = zekopéi: ier preotul a zekopeit do fetice
 înorit ⁹⁷⁾ = oblacno
 instrument = instrument ⁹⁸⁾
 însurat = însurat ⁹⁹⁾: fratele mev ie 'nsurat
 înțelege = razumī
 întreb = treb
 învârti = vârti: kola de la moré se vărte
 învăța = studiéi: fratele mev studiie kase
 învățător = maestru: la noi ieste bur maestru
 invidios = nenavidân
 ispită — napăst
 iubi = ljubī: io ljubesc pe o fetică care me ljubeste pe mire
 izmene = mundante ^{100 a)}
 izvorî = zvorea: apa zviréa din pamint

J

- jucă = zuka: la noi toc fecori stivu zuka
 jura = zura: io inké n'am zurat

⁹¹⁾ tip. Susnjevica.

⁹²⁾ evident, revîiere voită a termenului atestat de Ireneo.

⁹³⁾ tip. manće.

⁹⁴⁾ tip. inhljide.

⁹⁵⁾ tip. inkljid.

⁹⁶⁾ tip. inkljis.

⁹⁷⁾ = innourat.

⁹⁸⁾ am așteptă: instrumenăt.

⁹⁹⁾ tip. insurat.

^{100 a)} citește: mudande (aceasta e forma venetă a ital. mutande)

L

- la = la: la noi a fost astez prevtul
 lac = lak: în ⁸¹⁾ kodru nostru 's cude lakur
 lacat = lakatu, dem. lakatic
 ladă = kasun: noi aren pljiru ¹⁰⁰⁾ kasunu de fariră
 laibăr = kuret: noi aren kuretur ^{100a)} de lâre
 lămâiu ¹⁰¹⁾ = lemun: apa ku lemun îi buré
 lampă = lampa: noi aven ⁴ trei lampe în ⁸¹⁾ kase
 lână ¹⁰²⁾ = lâra: lâra de oi abe îs musate ¹⁰³⁾
 lanț = kadine: kadinele de la voz ¹⁰⁴⁾
 laolaltă = skupa: noi am mes ¹⁰⁵⁾ la Fiume ¹⁰⁾ skupa
 lapte = laptele de oie ie mai bur nego de vaké
 lâtra = latra: la noi îs zalik breći kari latră
 lăsa = lasa: rogu ¹⁰⁶⁾-te lasă-me se merg kasé
 lebeniță ¹⁰⁷⁾ = angurie: la noi îs zalik anguriî
 lega = lega: astez am legat snopurile de grăv
 legătoare de păpuci ¹⁰⁸⁾ = zuznje: zuznja de koze
 lelică = lelică ¹⁰⁹⁾
 lemne = lemne: la noi îs cude lemne
 lemnușe ¹¹⁰⁾ = fărminanti
 lepedeu ¹¹¹⁾ = lancun: lancunele se fac din pânză
 limbă = limbă: limba rumeră ⁹²⁾ ieste musaté; limba de bov ie buré
 lingură = lingură: noi mănkam ku lingură de lemne
 loc = lok: lokul nostru se kljemă Susnjevica
 lucra = lukra: omiri la noi toc lucră pamintu
 [p. 48] lucernă = ditelină: ditelină ie verde
 lui = lui ¹¹²⁾
 lumea = luma: luma cesta ie musaté
 lumină = svice: la noi îs svice de sev ¹¹³⁾
 luna = lura: lura ¹¹⁴⁾ ier fost-a pljiré

¹⁰⁰⁾ *tip.* pljvi.

^{100a)} *despre* kuretu *cf.* Bartoli, P. 45.

¹⁰¹⁾ *tip.* lămaiu.

¹⁰²⁾ *tip.* lană.

¹⁰³⁾ *construcție greșită în loc de* ie musaté

¹⁰⁴⁾ *tradus, în parentez, prin car.*

¹⁰⁵⁾ *tradus, în parentez, prin mers.*

¹⁰⁶⁾ *tip.* rugu.

¹⁰⁷⁾ = *bostan.*

¹⁰⁸⁾ = *curea de legat ghețele.*

¹⁰⁹⁾ *citește: lelițe; explicat prin: este o muiere măritată de puțină vreme.*

¹¹⁰⁾ = *chibrituri.*

¹¹¹⁾ = *ciarșaf.*

¹¹²⁾ *cu adaosul: a lui nu se află la Români [i din Istria], dar [= ci] se zice tot l u i.*

De fapt forma istroromână e lu.

¹¹³⁾ *tradus, în parentez, prin seu.*

¹¹⁴⁾ *tip.* lnré.

luntre = barkă: noi merem pe lak ku barka
 luptă ¹¹⁵⁾ = gveră : gvera ku turki, gvera cu talijani

M

[p. 57] magazin = magazin: noi aren magazinu de cukor
 mai mult = mai mund
 mamă = maia: maia mé a murit de 8 ani
 mămăligă = pulentă: pulenta se face din fariré
 mână = goni ¹¹⁶⁾: noi am gonit pe vaka în ⁸¹⁾ kodru
 mântui = skapuléi: fratele mev m-a skapuléit de morte
 măr = mer: la noi se fak cudé mére
 margine = krai: luma n'are kraj
 mărita = mărita: sora mé s-a maritat
 martor = svídok: cace mer a fost cude vote svídok ¹¹⁷⁾
 masă = skand: skandu nostru ie de lemn
 maslin = ulikă: la noi se afle cude ulike
 masline = ulike: ulikele îs verde
 mătă = macka: macka nostre ie roisé
 mătură = metură ¹¹⁸⁾
 memorie = memoria, rikord
 merge = mére, merze
 mergem! = homo ¹¹⁹⁾
 mic = mik, dem. [mik]ic: noi aren ur pork mikicic
 miel = mnjel, dem. [mnjel]ic: mnjelu lui Domnu
 miere = mljare: mljara ie duljce
 minut = minut: io voi veri în ⁸¹⁾ ur minut
 mira se = cudi: io me cudesk kum ie luma
 mirosi = disi: rozele ¹²⁰⁾ caste disesk musat
 moarte = morte: io am friké de morte
 moaşă ¹²¹⁾ = baba: baba ie ka si ur dotor
 morcovi = merlin: la noi se mărânkă merlin
 muiere = muljere: muljéra me ie éaro buré
 mulge = muize: noi muizen vaka
 munte = codru: noi aren ur mare kodru kare se kljemă «kodru
 Maggiore», aprobe de Abbazia
 muşca ¹²²⁾ = muska: breku a muskat ur fecor
 musteţe = mustafe: la noi aru toţi omiri mustafe

¹¹⁵⁾ = răsboiu.

¹¹⁶⁾ tip. gonî.

¹¹⁷⁾ tip. svivok.

¹¹⁸⁾ înaintea cuvântului s'a mai tipărit odată mătură, care e forma dacoromână.

¹¹⁹⁾ formă de imperativ.

¹²⁰⁾ tip. rosele.

¹²¹⁾ tip. moaşă.

¹²²⁾ tip. muska.

mut = mut: omu mut nu stie nis
muzică = muzika ¹²³): la noi ie musaté muziké

N

nădragi ¹²⁴) = brăgesi: omiri de la noi aru brăgesi de lăré
nap = nap: din nap se face cukor
narance ¹²⁵) = naranca: naranca ie musaté
nas = nas: omu kare beie cudé vir are nasu roisu
naște = naste: fratele meu s'a naskut ku 6 anî manće
nebun = munjit: omu munjit nu stie ce face
negreală ¹²⁶) = tintă: ku tinta se pisé ¹²⁷)
negru = negru: pamintu este negru
negură = măgle: iuvé ¹²⁸) -i ape îi și măglé
nevastă = nevasta: fata casta mâre va fi nevastă
nici odată = svoini: svoini nu voi uta pe maia mé
nimic = nis: tu stî un nis! ¹²⁹)
noapte = nopte: casta nopte a fost grumbé vréme
nori = oblak, pl. oblance: cude vote la noi îs grumbe oblance
noros = oblacno
nostru = nostru ¹³⁰)
nu = nu, ne
nuc = nuk: nucile îs bure za ¹³¹) mânka
numai = samo
număr = numer ¹³²)
număra = numera: feciori tirarî nu stivu tocî numera
nume = nume, art. numele: numele mev este Andreiu

O

oaie = oia: noi aren oi abe și negre
oală = ola: noi aren ole de pamint
oare = ure ¹³³): kâte ure? patru ure!

¹²³) tip. musika.

¹²⁴) = pantaloni; tip. nădragi.

¹²⁵) = portocală.

¹²⁶) = cerneală.

¹²⁷) tradus prin scrie.

¹²⁸) tradus prin unde.

¹²⁹) nota: ca și un proverb.

¹³⁰) nota: a nostru nu există.

¹³¹) tradus prin pentru.

¹³²) urmează numerii istoromâni ur (1), doi (2), trei (3), patru (4), cinci (5), șase (6), șapte (7), osân (8): acesta dejă este croat, precum și 9, dar zece (10) se zice zece. Ceialți sânt croați, numai 1.000 se zice miljar, 10.000 zece miljar, 1.000.000 se zice ur miliun.

¹³³) tip. nre.

ochi = oklji: fata kare are oklji și perul negru ie musate
 oglindă = spegälj
 oltar ¹³⁴⁾ = oltar: oltaru lui Domnu
 oleiu ¹³⁵⁾ = ulje: ulje de ulike
 om = om: toți omiri vor morei ¹³⁶⁾ muri
 onorez = casti
 opincă = opinka: la noi omiri port opinci ¹³⁷⁾
 oraș = grad
 orb = orb: omu care ie orb mai bire e se more
 ordine = ordine: mire me piazze ordine
 ori = vote: kâte vote ai fost la baserikă?
 orologiu = ură
 orologer = urar
 os = os, pl. ose: brezi măränka ose
 otravă = otrov: cude omir se otravesk ku otravă
 ovăs = oves: kalji măränkă oves

P

păcat = pekat: pekat ie fura
 păcătui = zegresi: lo ¹³⁸⁾ saki om zegrisé
 pădure = boska: noi aren cude boske
 pahar = zmulj: din zmulj se beie viru și apa
 paie = slamă: grăvu are cude slame
 pălărie = krilas: fratele mev are musat krilas
 palton = kapot: kapotu ie bur când ie race
 pană de scris = peru: ku peru se pisé ¹³⁹⁾
 pâne = pâre: pâra de grăv ie buré
 papuci ¹⁴⁰⁾ = postole: cu iarna se porte postole
 păpușoi = trukinje: la noi se face cude trukinjé
 păr = per: fetele aru lung per
 parapleu ¹⁴¹⁾ = lumbrie: lumbria ie buré când ai ploie
 părăsi = lasa, abandonéi: omu a lasat muljera
 părete = zid: zidu se face din ârpé
 Paștile Domnului = Pastele: noi ren avé vréd ¹⁴²⁾ Pastele

¹³⁴⁾ = altar.

¹³⁵⁾ = ulciu.

¹³⁶⁾ tradus prin trebui.

¹³⁷⁾ urmează: ognjiste se cheamă locul unde fac Români foc.

¹³⁸⁾ Probabil că începuse să scrie Io zegrisescu și apoi a schimbat propoziția, care făcea impresia unei confesiuni, în *impersonalul* saki om zegrisé, uitând să steargă pe Io.

¹³⁹⁾ tradus prin scrie

¹⁴⁰⁾ = ghețe.

¹⁴¹⁾ = umbrelă.

¹⁴²⁾ tradus prin iute.

- pat = pat: tot omu are ¹⁴³⁾ patu sev
 pată = maće
 pază = strază ¹⁴⁴⁾, veglja
 păzi = veglja, gvardiiei
 perie ¹⁴⁵⁾ = hartacă: ku hartaca se lustre postolele
 peşte = ribă: la noi ie cude ribé
 petrolu = petroljo: petrolja arde
 peste mijloc ¹⁴⁶⁾ = preste podie; preste Maggiore ren mére in Fiume ¹⁰⁾
 piaţă = placă: în ⁸¹⁾ placă se vinde karne
 piatră = ārpa: la noi e cude ārpi
 piatră-arsă = iapnă
 piatră-preţioasă = ārpe drage
 picătură = kaplje
 picior = picior: picoru lui kalu ie lung
 pictură = piktura
 piele = koza pl. kozile: koza lui bovu ie grosé; koza de ljepur ie musateş
 piept = kljept: io am kljept sār
 pieptene = captir: ku captiru ¹⁴⁷⁾ se ocesé ¹⁴⁸⁾
 pierdut = pljerdut: io am pljerdut soldi
 pipă = pipa: ku pipa pipes omiri betār
 piper = popār
 pipirig = palud: paludu kreste în ⁸¹⁾ apé
 pivniţă = konobă: în ⁸¹⁾ konobă noi aren bur vir
 plânge = plânze: fecori tirar cude plâng
 planta = sadi
 plăti = plati
 pleu ¹⁴⁹⁾ = lată
 plimba = setéi
 plin = pljir: ovu cesta ie pljir
 plug = plug: ku plugul se aré pamintul
 poartă = usa: saka ¹⁵⁰⁾ casa are usa
 poate = pote, porke ^{150 a)}
 pod = pod: noi aren poduri de lemne
 poezie = kanconeta
 poftă = apetit
 poiană = poljană: ce musate poljane aren ¹⁵¹⁾ noi

¹⁴³⁾ *tip. an.*

¹⁴⁴⁾ *probabil trebuie scris: pază, strajā = veglja.*

¹⁴⁵⁾ *tipărit perire.*

¹⁴⁶⁾ *tip. mizloc.*

¹⁴⁷⁾ *tip. kaptiruī.*

¹⁴⁸⁾ *tradus prin piaptănă.*

¹⁴⁹⁾ *= tinichea.*

¹⁵⁰⁾ *tradus prin toată.*

^{150 a)} *probabil greşit din cauza lui poate precedent, în loc de borke.*

¹⁵¹⁾ *tip. are noi.*

pompă = pumpă
 porc = pork: porku are lung nas
 porni = parti
 poștă = posta: în ⁸¹⁾ paizul ¹⁵²⁾ nostru ie posta
 potecă = stanză
 potcoavă = potkova: kalu se potkoveste ku potkova
 povesti = spuravéi: muljerile la noi stivu cude spuravéi
 praf = prah: la noi nu ie prah
 [p. 58] prânzi = merindéi ¹⁵³⁾
 pre nimic = pre nis: am dat libri pre nis
 prezenta = presentéi ¹⁵⁴⁾
 principe = principe: principele ie éaro bogat
 privi = kavta
 profesor = profesor: profesori invecce pe fecori bire
 pui = pui
 purta = purta
 pușcă ¹⁵⁵⁾ = puksă
 puț de apă = puc
 putea = puté
 puți ¹⁵⁶⁾ = ihni; pute = ihné
 puțin = zalik

R

[p. 67] rădăcină = zila: iarba are cude zile
 råde = ärde, eu me ärd, tu te ärzî, el se ärde etc.
 rană = rana: io am la mără o rană
 rândunică = lastavica
 răsări ¹⁵⁷⁾ = iesi: sorele iése
 răsufli ¹⁵⁸⁾ = zdihéi: omu când more nu zdihé
 rău = rév: mie mi s'a fakut rév
 râu = potok
 rece = race: iarna casta va fi rece
 ridica = digni
 roată = kola: kola de la voz ¹⁵⁹⁾ se 'nvărté
 rochie = brihan: brihanele la fete is large

¹⁵²⁾ tradus prin satul.

¹⁵³⁾ cu adaosul: și merindei, cu e curat. Acest e curat se folosește în dialectul dela Bărdo, un sat în care se vorbește destul de bineșor românește, mai cu seamă cu acest e ascuțit.

¹⁵⁴⁾ cu adaosul: și prezentei (cî. prezentéi), cu e curat.

¹⁵⁵⁾ tip. puksă.

¹⁵⁶⁾ tip. a puté.

¹⁵⁷⁾ tip. răsare.

¹⁵⁸⁾ tip. reéufli.

¹⁵⁹⁾ tradus prin car.

roditor = rodăn: pămintu nostru ie rodăn
 roșu = roisu: când cerul ie roisu va fi vint
 ruga = ruga: omiri se roge saka zi lui Domnu
 rușine = rusire: lu fetele ie rusire ganéi ku fecori

S

sabie = sablje: ku sablja se talje kupurile
 sac = sak, bărsă¹⁶⁰): noi aren cude bărse de fariră
 salată = salată: salata ie săre
 sănătos = sâr: omu sâr lukré bire
 sânge = sânze: omu are sânze kad
 sapă = sapun: ku sapunu se sapé pamintul¹⁶¹)
 săpă = sapa: omiri tota ziia sape pamintul
 săptămână = setimana
 sărac = siromah
 sat = pais: paisurile de la noi îs musate
 săturat = saturat: io m'am saturat de narance
 scândură = dăskă¹⁶²)
 scară = skale, art. skalele
 scaun = kantridă
 schimba = gambiiéi
 școală¹⁶³) = skola: în skole înmec fecori sti¹⁶⁴)
 scoarță = kora, ljuța
 scula = skula¹⁶⁵)
 scuza = skusei: skuseic¹⁶⁶) ke n'am venit ier la voi
 secera = mlati: anu cesta noi an mlatit
 ședea = sedé: omu séde când¹⁶⁷) mărânkă
 semăna = semira: tota seminca de grév am semirat
 senin = vedro
 seu = sev: din sev se fac svice¹⁶⁸)
 și = ši: și io voi lukra mare ku voi
 sicriu = kasu¹⁶⁹)
 singur = âns: tota zi 's âns în kase
 smochine = smokvi
 snop = snop: noi am fakut cude snopuri de grăv

¹⁶⁰) *tip.* barsă.

¹⁶¹) *urmează:* s â r k = este un fel de semânță din care fac oamenii pâne neagră, dar foarte dulce.

¹⁶²) *urmează:* s k u d e l â = acesta este un vas de pământ din care se mănâncă.

¹⁶³) *tip.* școală.

¹⁶⁴) *tradus prin* ceti.

¹⁶⁵) *urmează:* skrinje = un fel de ladă mare la săteni.

¹⁶⁶) *cit.* scuzé'i: scuzé'iț

¹⁶⁷) *tip.* kind.

¹⁶⁸) *tradus prin* lumini.

¹⁶⁹) *greșală de tipar în loc de* kasun s. kasa?

soarele = sorele: sorele svité¹⁷⁰⁾ lu toci omiri
 soarece = sorece: lui sorecu piazé grāv
 soldat = soldat
 soră = sora: sora mé ie musaté
 spăla = spala: muljerile spēlé kamesile
 spate = hărbăt: me dore hărbātu
 spital = spital: în spital îs čude bolni
 sprâncene = zane
 spune = spure, spuravei
 sta = sta: omu căla staie ka și asiru în pode kale
 stea = sté: ieri a kazut čude stele
 stejar = hrast: am vezut hrast čaro¹⁷¹⁾ betăr
 stradă = strada
 strâmb = gobast: am vezut ur om gobast
 strein = furest: omu furest nu stie bire kala
 striga = vikéi
 struguri = grozdă: anu cesta ren avé cude grozdi
 student = student
 sub = su
 subțire = subcire
 suflet = suflet
 suna = zvoni: klopotele zvonesk la baserikă
 supărare = zalost
 sus = sus

T

tabac = tabak: omiri pipesc cude tabak
 tabelă = skrilă, tabelă: pe tabelă se pisé
 tăcea = taca
 tânăr = tirar: omu tirar ie musat
 tare = tare: fratele mev ie tare
 tată = cace: cace mev mie ie bur
 țată = cica
 teamă = frikă: eu am frikă de lup
 [p. 68] timp = timp: astez am timp za skada
 tină = lut: la noi nu-i lut
 torce = torce: muljerile tork ku furka lără
 topor = sekura: ku sekura se talje lemnele
 trage = traze: bovul traze vozul cu firul
 trăi = zivi

¹⁷⁰⁾ tradus prin luminează.

¹⁷¹⁾ tradus prin tare.

trandafir = roză: roza ¹⁷²⁾ disé ¹⁷³⁾ musat
 trece = trece: timpu trece vred
 tren = makina: makina âmné vred ¹⁷⁴⁾
 trestie = târstikă
 trifoiu = ditelină, trifoi
 tulbure = mutno: apa mutné nu-i zdravé ¹⁷⁵⁾; apa mutné nu-î buré
 za skada
 turbat = turbat: breku turbat muske rada ¹⁷⁶⁾
 turn = turn: turnu de la baserikă ie visok ¹⁷⁷⁾

U

[p. 97] ucide = ucide: io am ucis ierî un ljeper ku ureklji lunge ¹⁷⁸⁾
 uita = uta: io am utat se ganesk franceski
 umăr = umer
 umbla = mna: asiru pote mna cudé
 umbră = hlad
 unde = iuvé
 undiță = udica: ku udica se kace ¹⁷⁹⁾ ribe
 unghie = unglja: unglja ie otrovne
 unt = unt: untu se face din lapte
 untdelemn = ulje
 urât = grumbo: fata grumbé nu me piázé
 ureche = ureklje ¹⁸⁰⁾ lj-am taljat ureklja ku sablja
 urs = medvid: medvidu je maî tare nego lupu
 ușă = usa
 uscat = uskat: maî bire ie pe uskat nogo pe apé
 ușor ¹⁸¹⁾ = lăkko ¹⁸²⁾

V

vacă ¹⁸³⁾ = vaka: vaka daie cude lapte
 vânat = blav
 vânt = vint, bora: mâre va fi vint
 vârîf = vêrh: io si fratele mev am fost în verhu de kodru

¹⁷²⁾ *tip.* raza.

¹⁷³⁾ *tradus prin* miroasă.

¹⁷⁴⁾ *tradus prin* iute.

¹⁷⁵⁾ *tradus prin* apa tulbure nu-i sănătoasă.

¹⁷⁶⁾ *tradus prin* de bună voie, în loc de bucuos (= *sinte nevoia de a mușcă*).

¹⁷⁷⁾ *tradus prin* înalt.

¹⁷⁸⁾ *urmează*: u g o d i = a face pe voie.

¹⁷⁹⁾ *tradus prin* prinde.

¹⁸⁰⁾ *tip.* urklje.

¹⁸¹⁾ *tip.* usor.

¹⁸²⁾ *greșală de tipar în loc de lăkko?*

¹⁸³⁾ *tip.* vacă.

vargă = vargă
 varză = varsă: varsa kând ¹⁸⁴) se face bire e buré
 vax ¹⁸⁵) = vics, patină
 vedea = vedé
 veni = veri, vinjavéit: ¹⁸⁶) fratele meu a verit de la soldaci
 verde = verde: kodrul ie vérde
 veseli = veseli: mire me piazze se me veselesk ku fete
 vie (arbore de vie) = târs
 vierme = ljeremu: ljeremu mărânke kumpiru ¹⁸⁷)
 vin = vir: viru negru de cudé sânze
 violină = violină
 viorele = viole, violice: violicele disesc ¹⁸⁸) musat
 vițel ¹⁸⁹) = vicel: karna de vicel âi buré
 voce = glas: io am bur glas za ¹⁹⁰) kânta ¹⁹¹)
 voie = volje: io-c dau volie se vinzi vicelul
 vorbi = ganéi ¹⁹²): musat âi cire stie cude limbe ganéi
 vulpe = lisică: ne poide ¹⁹³) cudé galjir

Z

zar ¹⁹⁴) = kljucanica ¹⁹⁵)
 zbură = letéi: kokotu și galjira nu pot bire letéi
 zer = zer: io beu rada zer
 zi = zi: bură zi se de ¹⁹⁶) Domnu; s'a fakut zi, meren lukra ¹⁹⁷)

¹⁸⁴) tip. kind.

¹⁸⁵) vics (*aydelenism, din germ.*).

¹⁸⁶) tip. vinja véit; vinjavéit e participiul iterativului viñave'i.

¹⁸⁷) tip. kimpiru (= cartoful).

¹⁸⁸) tradus prin miroasă.

¹⁸⁹) tip. vicel.

¹⁹⁰) tradus prin pentru.

¹⁹¹) urmează: vr u lje = locul de unde izvorăște apa în o pădure; vr ută k = izvor: noi aren bure apă race din vrutăk.

¹⁹²) tip. ganef.

¹⁹³) tradus prin mănâncă; în exemplu lipsește subiectul lisica.

¹⁹⁴) = încuietoare la ușă.

¹⁹⁵) înainte: z a t o = pentru aceea.

¹⁹⁶) dacoromânism, în loc de neka dâje.

¹⁹⁷) urmează o mostră de «*Tatăl nostru*», pe care l'am citat la pag. II și următorul adaos: «*D a t i c a și l a t i c a (tipărit greșit Catică) = a dă și a luă. Frază aceasta Româniilor o țin ca și un proverb vechiu și o folosesc la un astfel de om, căruia îi place să promită sau să deje, dar ceea ce dă o și cere iar înapoi; de aceea se zice: dai și iei (înapoi). Se folosește și ca batjocură; mai cu seamă se poate afla la copii expresiunea aceasta. — Înjură Româniilor istrieni încă de prezinte în limba română, ca: Draku va fi ku tire — Drak ar fi în tine — Draku e-a maja la (= luă) — strela (= fulgerul) bate în tire — saeta (= fulgerul) în tire — prokljet ar fi (= să fi aforisit) — du-te la draku — fijlu luț draku — draku t-ar la (= luă) etc.*».